

Kring van muntgewichtverzamelaars

Vijfde bijeenkomst – zaterdag 16 maart 2024 – Wachtendonk (Duitsland)

Op deze dag waren 16 deelnemers van de Kring (incl. 3 echtgenotes) te gast in het plaatsje Wachtendonk, in Duitsland net over de grens bij Venlo.

Ontvangst

We werden door Ludwig Ramacher ontvangen in een lokaal van de Realschule. De zaal bleek zeer geschikt te zijn: op de begane grond, met goed licht, veel uitstalmogelijkheden, een beamer + scherm en koffie/thee plus versnaperingen die in het lokaal werden geserveerd.

Even na 11 uur opende Ramacher de bijeenkomst en vertelde kort iets over de recente geschiedenis van deze school die met sluiting werd bedreigd, maar die nu floreert door een nieuwe opzet als privéschool. Daarna volgden vijf presentaties.

'Caroli Pondus'-Gewichte

Ludwig Ramacher presenteerde een reeks raadselachtige gewichten, meest in schijfvorm, met de opschriften 'CAROLI PONDUS', 'LIBRA IUS STA', 'GANDULFUS', 'LEO NEMR MEN' en 'VITALIS SCUTARIO'. Dergelijke gewichten werden 120 jaar geleden veel bediscussieerd in Frankrijk, Duitsland en Italië. Alle gevonden exemplaren zijn afkomstig uit Italië. De vroegste vermelding stamt uit 1602/03 door Jan Gruter, een godsdienstvluchteling met zeer brede interesses.

De meeste van deze gewichten zijn te herleiden tot het Romeinse pond. En vermoedelijk zijn ze echt. Witthöft vermoedde dat ze 13e eeuws waren, omdat de term 'caroli pondus' alleen in de 13e eeuw in Duitse geschriften wordt vermeld. Dat zal een denkfout zijn, want wat doen Italiaanse gewichten rond die tijd in Duitsland?

De teksten in de gewichten zijn deels met zilver ingelegd en dat spreekt voor Romeinse invloed. Van de 15 stuks die in de literatuur worden beschreven zijn 14 stuks gebaseerd op het Romeinse pond. Zou Karel de Grote het oude Romeinse pond nog hebben gebruikt?

Bijzondere muntgewichtdozen uit Zuid-Duitsland

Ludwig Ramacher toonde een aantal bijzondere muntgewichtdozen, met als kenmerkend onderdeel een messing draadhaakje met een slangenmotief. De vierkante, gestapelde muntgewichten dragen bijzondere opschriften en getallen die koersen blijken te zijn. Zelf had hij zo'n doosje gekocht in Piemonte (Italië). Twee exemplaren zijn bij Küncker verkocht. Op eBay werd een eenvoudiger doosje uit 1834 gevonden.

Een zoektocht leverde een bijpassende muntconventie op van Zuid-Duitsland met Oostenrijk, met koersen in Gulden + Kreuzer.

De voorlopige conclusie is dat deze muntgewichtdozen uit Zuid-Duitsland afkomstig zijn, niet uit Neurenberg of Augsburg. Maar waarom werden deze dozen in Italiaanse stijl gebouwd?

Herontdekking van twee koperen drukplaten voor etiketten in muntgewichtdozen

Bruno Janson verhaalde van een vondst uit 1922, van twee koperen drukplaten van Franciscus Joannes de Batist uit 1766, voor etiketten in muntgewichtdozen. De grote drukplaat is daadwerkelijk gebruikt; de kleine drukplaat lijkt niet te zijn voltooid en is vermoedelijk ook nooit gebruikt. Recent zijn de drukplaten herontdekt en hun beschrijvingen gecorrigeerd.

Project laatmiddeleeuwse muntgewichten in de Nederlanden: stand van zaken

Bruno Janson werkt al 15 jaar aan een systematische opzet voor het koppelen van laatmiddeleeuwse muntgewichten aan de bijbehorende munten. Het gaat om muntgewichten die in de Nederlanden zijn gevonden, waardoor ook exemplaren afkomstig uit Engeland en Noord-Frankrijk in het onderzoek worden betrokken.

Er is een zoekstelsel ontwikkeld, waarbij vanuit de kenmerken van het muntgewicht de bijbehorende munten kunnen worden gevonden, en andersom. Daarnaast zullen de muntgewichten op volgorde van massa worden geplaatst.

De tekeningen van de 'ideaaltypen' zijn inmiddels getekend door Leida Goldschmitz-Wielinga. Het plan is om de resultaten in 2024 te publiceren op muntgewicht.nl.

Karaatdozen uit de Nederlanden

Ritzo Holtman vertelde over het fenomeen 'karaatdoos', waarmee edelstenen en parels werden gewogen. De gewichtseenheden karaat en grein werden verklaard, de ontwikkelingen vanaf de 17e eeuw, maatkalibers en zeven, nauwkeurig wegen en het geheel afgesloten met een foto-overzicht van hele kleine tot hele grote karaatdozen. Deze presentatie werd eerder gehouden voor ISASC (19 november 2022) en de GMVV (20 mei 2023).

Tafelen en natafelen

Daarmee was een einde gekomen aan het ochtendprogramma. De lunch werd genoten in het restaurant Pulverturm, direkt grenzend aan het schoolplein. Ramacher vertelde iets over de geschiedenis van het pand, als gevangenis, kruittopslag en nu dus als restaurant. De armoede in de streek voorkwam dat dit pand werd gesloopt. De porties waren flink, met nette prijzen. Eenieder heeft voor zichzelf afgerekend. Het was zeer gezellig!

Daarna weer terug naar het schoollokaal, met gelegenheid voor onderling contact en het bekijken van de meegebrachte objecten. Men kwam tijd tekort! Tegen 15.00 uur werd de bijeenkomst afgesloten. De kosten van de zaal werden met elkaar gedeeld: slechts 10 euro per persoon. Bij het afscheid klonk herhaaldelijk: 'Tot volgend jaar'. Al met al een prachtige dag!

--